

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

10. rujna 2014.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene ugovorne odredbe – Ugovor o potrošačkom kreditu – Članak 1. stavak 2. – Ugovorna odredba koja je odraz obvezne zakonske odredbe – Područje primjene direktive – Članak 3. stavak 1., članak 4., članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. – Osiguranje tražbine založnim pravom na nekretnini – Mogućnost ostvarivanja tog založnog prava prodajom na dražbi – Sudski nadzor“

U predmetu C-34/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Krajský súd v Prešove (Slovačka), odlukom od 20. prosinca 2012., koju je Sud zaprimio 23. siječnja 2013., u postupku

Monika Kušionová

protiv

SMART Capital a.s.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (izvjestitelj) i E. Jarašiūnas, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: M. Aleksejev, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 5. lipnja 2014.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za slovačku vladu, B. Ricziová, u svojstvu agenta,
- za njemačku vladu, T. Henze i J. Kemper, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, A. Tokár i M. van Beek, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon saslušanja nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: slovački

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.) i Direktive 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 149, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 101.) s obzirom na članak 38. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) kao i na presudu Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49).
- 2 Ovaj zahtjev upućen je u okviru spora između M. Kušionove i SMART Capitala a.s. (u daljnjem tekstu: SMART Capital) o načinima ostvarivanja založnog prava, osnovanog radi osiguranja ugovora o hipotekarnom kreditu, i o zakonitosti ugovornih odredbi sadržanih u tom ugovoru.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Članak 7. Povelje određuje da „svatko ima pravo na poštovanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja“.
- 4 Članak 38. Povelje određuje da politike Unije osiguravaju visoku razinu zaštite potrošača.
- 5 Prva alineja članka 47. Povelje glasi:
„Svatko čija su prava i slobode, zajamčeni pravom Unije, prekršeni, ima pravo na učinkoviti pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima ovim člankom.“
- 6 Uvodne izjave 12. do 14. i 24. Direktive 93/13 glase kako slijedi:

„budući, međutim, da nacionalni zakoni za sada dozvoljavaju samo djelomičnu mogućnost usklađivanja; budući da ova Direktiva obuhvaća samo one ugovorne odredbe o kojima nisu vođeni pojedinačni pregovori; budući da bi državama članicama trebalo omogućiti da svojim nacionalnim propisima, strožim od onih iz ove Direktive, uz dužno poštovanje [Ugovora o funkcioniranju EU], svojim potrošačima pruže višu razinu zaštite;

budući da se pretpostavlja da zakonske ili regulatorne odredbe država članica kojima se izravno ili neizravno utvrđuju uvjeti potrošačkih ugovora ne sadrže nepoštene odredbe; budući da se ne čini potrebnim da budu podložni oni uvjeti koji odražavaju obvezne zakonske ili regulatorne odredbe [...]; budući da se u tom pogledu izrazom iz članka 1. stavka 2. koji glasi 'obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba' obuhvaćaju i propisi koji se u skladu sa zakonom primjenjuju na ugovorne stranke ako nisu utvrđena nikakva drukčija rješenja;

budući da se države članice ipak moraju osigurati da se isključi mogućnost pojave nepoštenih ugovornih odredaba [...]

[...]

budući da sudovi ili upravna tijela država članica moraju na raspolaganju imati odgovarajuća i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalne primjene nepoštenih odredaba u potrošačkim ugovorima.“

7 Članak 1. Direktive 93/13 određuje:

„1. Svrha ove Direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.

2. Ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba [...] ne podliježu odredbama ove Direktive.“

8 U skladu s člankom 4. stavkom 1. te direktive:

„Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.“

9 Članak 6. stavak 1. navedene direktive određuje da „države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača [...]“.

10 Članak 7. stavak 1. iste direktive glasi:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.“

Slovačko pravo

11 U skladu s člankom 151j. stavkom 1. Građanskog zakonika:

„Ako tražbina osigurana založnim pravom nije pravodobno ispunjena, založni vjerovnik može započeti ostvarivanje založnog prava. U okviru ostvarivanja založnog prava založni vjerovnik može biti namiren na način određen u ugovoru ili prodajom zaloga na dražbi u skladu s posebnim zakonom [...] ili ostvariti namirenje prodajom zaloga u skladu s posebnim zakonom [...], ako ovaj ili poseban zakon ne određuju drugačije.“

12 Sud koji je uputio zahtjev navodi da navedeni stavak 1. sadrži prvu napomenu na dnu stranice, umetnutu nakon izraza „u skladu s posebnim zakonom“, koja upućuje na Zakon br. 527/2002 o dobrovoljnim dražbama, koji dopunjuje Zakon Slovačkog državnog savjeta br. 323/1992 o javnim bilježnicima i javnobilježničkoj djelatnosti (Javnobilježnički zakonik), kako je izmijenjen i dopunjen (u daljnjem tekstu: „Zakon o dobrovoljnim dražbama“), i drugu napomenu, koja se nalazi nakon izraza „posebnim zakonima“ i upućuje na Zakonik o parničnom postupku i Zakonik o izvršenju.

13 Članak 151m. Građanskog zakonika određuje:

„1) Založni vjerovnik može prodati zalog na način određen u ugovoru o osnivanju založnog prava ili na dražbi najranije 30 dana od dana kada su zalagodavac ili dužnik, ako se osoba dužnika razlikuje od zalagodavca, bili obaviješteni o ostvarivanju založnog prava, osim ako posebnim zakonom nije drugačije određeno [...]

2) Nakon obavijesti o početku ostvarivanja založnog prava zalagodavac i založni vjerovnik mogu se sporazumjeti da založni vjerovnik ima pravo prodati zalog na način određen u ugovoru o osnivanju založnog prava ili na dražbi čak i prije isteka roka određenog u stavku 1.

- 3) Založni vjerovnik koji je započeo ostvarivati založno pravo s ciljem ispunjenja svoje tražbine na način određen u ugovoru o osnivanju založnog prava može u svakom trenutku tijekom ostvarivanja založnog prava izmijeniti način ostvarivanja i prodati zalog na dražbi ili zahtijevati da bude namiren prodajom zaloga u skladu s posebnim zakonom. Založni vjerovnik dužan je obavijestiti zalogoprimca o izmjeni načina ostvarivanja založnoga prava.
- 14 Na temelju članka 74. stavka 1. Zakonika o parničnom postupku sudac može odrediti privremene mjere ako je potrebno privremeno urediti odnose između stranaka ili ako postoji opasnost da će izvršenje sudske odluke biti ugroženo. U skladu s člankom 76. stavkom 1. točkom (f) tog zakonika, sud može stranci odrediti privremene mjere, osobito „kako bi ona nešto učinila, propustila učiniti ili trpjela“.
- 15 Zakon o dobrovoljnim dražbama u svom članku 6. definira dražbovatelja kao „osobu koja organizira dražbu i koja ispunjava uvjete utvrđene ovim posebnim zakonom, koji ga ovlašćuje da obavlja predmetnu djelatnost“, i u svom članku 7. stavku 1. predlagatelja dražbe kao vlasnika predmeta dražbe, založnog vjerovnika ili osobu koja je ovlaštena predložiti provođenje dražbe na temelju posebnog zakona.
- 16 Kada je konkretno riječ o založnom vjerovniku, članak 7. stavak 2. istog zakonika određuje da je on dužan pisanim putem ne samo izjaviti da se predmet dražbe može prodati na dražbi nego je također dužan i navesti postojanje, iznos i dospelost tražbine u odnosu na koju se, u skladu s tim zakonom, predlaže ostvarivanje založnog prava.
- 17 U skladu s člankom 16. stavkom 1. navedenog zakona prodaja na dražbi može se ostvariti samo na temelju pisanog sporazuma između osobe koja je predložila prodaju na dražbi i dražbovatelja.
- 18 Na temelju članka 17. Zakona o dobrovoljnim dražbama dražbovatelj je dužan objaviti provođenje dražbe pozivom na dražbu. Ako je predmet dražbe stan, kuća, neka druga nekretnina, poduzeće ili njegov dio ili ako je najniža ponuda viša od 16.550 eura, dražbovatelj objavljuje poziv na dražbu u registru dražbi najmanje 30 dana prije početka dražbe te bez odgode dostavlja poziv na dražbu ministarstvu koje ga objavljuje u *Službenom trgovinskom glasniku*. Poziv na dražbu se također dostavlja predlagatelju dražbe, dužniku založnog vjerovnika i vlasniku predmeta dražbe, ako on nije dužnik.
- 19 Ako je predmet dražbe stan, kuća ili druga nekretnina, članak 20. stavak 13. navedenog zakona određuje da tijekom dražbe mora biti evidentiran u javnobilježničkom aktu u kojem javni bilježnik navodi i obvezu prethodnog vlasnika u skladu s prvom rečenicom stavka 2. članka 29. tog zakona.
- 20 Članak 21. stavak 2. istog zakona određuje da u slučaju povrede njegovih odredbi osoba koja tvrdi da su joj tom povredom povrijeđena njezina prava može od suda zahtijevati da utvrdi da je dražba ništava. Međutim, pravo zahtijevati utvrđenje ništavosti dražbe se gasi ako se ne ostvari roku od tri mjeseca nakon dražbe, osim ako se razlozi za utvrđenje ništavosti ne odnose na počinjenje kaznenog djela, a predmet dražbe je kuća ili stan u kojem je njezin/njegov prethodni vlasnik u vrijeme provođenja dražbe imao službeno prebivalište.
- 21 Članak 21. stavak 4. gore navedenog zakona određuje da su stranke postupka za utvrđenje dražbe ništavom na temelju stavka 2. tog članka predlagatelj dražbe, dražbovatelj, odabrani ponuditelj, prethodni vlasnik i osoba koja tvrdi da su joj povrijeđena prava sukladno tom istom stavku 2.
- 22 Ako odabrani ponuditelj ne ispuni svoje obveze ili ako sudac utvrdi da je dražba ništava, stavak 5. navedenog članka 21. određuje da je dražba nevaljana od dana njezinog provođenja.

- 23 Kada je riječ o dražbi imovine na temelju članka 20. stavka 13. Zakona o dobrovoljnim dražbama, članak 29. stavak 2. istog zakona u prvom redu određuje da je prethodni vlasnik dužan bez odgode izručiti predmet dražbe u skladu s uvjetima određenima u pozivu na dražbu nakon što odabrani ponuditelj podnese ovjerenu presliku javnobilježničkog akta i dokument kojim dokazuje svoj identitet. Nadalje, dražbovatelj je dužan na mjestu sastaviti zapisnik o prijenosu predmeta dražbe. Napokon, taj zapisnik osobito sadrži detaljan opis stanja u kojem se predmet dražbe, uključujući njegove pripatke, nalazio prilikom prijenosa prava i obveza koji se odnose predmet dražbe.
- 24 Članak 32. stavak 1. navedenog zakona određuje da, osim ako nije drukčije određeno, nakon plaćanja troškova dražbe, namirenja založnog vjerovnika i plaćanja iznosa određenog na dražbi, dražbovatelj bez odgode isplaćuje utržak dražbe prethodnom vlasniku predmeta dražbe.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 25 M. Kušionová je 26. veljače 2009. sa SMART Capitalom sklopila ugovor o potrošačkom kreditu koji se odnosio na iznos od 10.000 eura. U svrhu osiguranja tražbine osnovana je hipoteka na obiteljskoj kući u kojoj prebiva tužiteljica u glavnom postupku.
- 26 M. Kušionová je pred Okresný súd Humenné (općinski sud u Humennéu) podnijela tužbu za poništenje ugovora o potrošačkom kreditu te ugovora o osnivanju založnog prava protiv SMART Capitala, pri čemu je navela da su ugovorne odredbe koje je vežu uz to poduzeće nepoštene. Taj prvostupanjski sud djelomično je poništio ugovor o kreditu jer je ustvrdio da su određene ugovorne odredbe nepoštene. Ugovor o osnivanju založnog prava u cijelosti je poništen. Obje stranke podnijele su žalbu protiv te presude pred Krajský súd v Prešove (županijski regionalni sud u Prešovu).
- 27 Sud koji je uputo zahtjev želi saznati je li jedna od ugovornih odredbi ugovora o osnivanju založnog prava, odnosno ona koja se odnosi na izvansudsko ostvarivanje založnog prava na nekretnini koje je potrošač osnovao radi osiguranja, nepoštena te podsjeća da navedena ugovorna odredba dopušta vjerovniku da ostvari založno pravo bez sudskog nadzora.
- 28 Međutim, sud koji je uputio zahtjev je u okviru te procjene ustvrdio dodatnu teškoću s obzirom na to da predmetna ugovorna odredba proizlazi iz zakonskog pravila, odnosno članka 151j. Građanskog zakonika.
- 29 Budući da je moguće utvrditi da su ugovorne odredbe u odnosu na koje sud koji je uputio zahtjev želi osigurati nadzor nepoštene u smislu Direktive 93/13, a jedna od tih ugovornih odredbi proizlazi iz zakona, taj sud smatra da rješenje glavnog postupka ovisi o tumačenju prava Unije.
- 30 U tim je okolnostima Krajský súd v Prešove odlučio prekinuti postupak i zatražiti od Suda da se u prethodnom postupku izjasni o sljedećim prethodnim pitanjima:
- „1) Treba li, s obzirom na članak 38. Povelje, tumačiti Direktivu 93/13 i Direktivu 2005/29 u smislu da su one u suprotnosti s pravnim propisom države članice kao što je članak 151j. stavak 1. Građanskog zakonika zajedno s drugim odredbama pravnog propisa koji se primjenjuje u predmetnom slučaju, koji založnom vjerovniku dopušta podmirenje iznosa koji proizlaze iz nepoštenih ugovornih odredbi ostvarivanjem založnog prava na nekretnini, osnovanog na nekretninama potrošača, a da pritom sud ne ocjenjuje ugovorne odredbe, unatoč postojanju spora o tome je li riječ o nepoštenoj ugovornoj odredbi?
 - 2) Protive li se zakonske odredbe prava Europske unije [navedene u prvom pitanju] primjeni nacionalnog pravila kao što je članak 151j. stavak 1. Građanskog zakonika zajedno s drugim odredbama pravnog propisa koji se primjenjuje u predmetnom slučaju, koji založnom vjerovniku

dopušta podmirenje iznosa koji proizlaze iz nepoštenih ugovornih odredbi ostvarivanjem založnog prava na nekretnini, osnovanog na nekretninama potrošača, a da pritom sud ne ocjenjuje ugovorne odredbe, unatoč postojanju spora o tome je li riječ o nepoštenoj ugovornoj odredbi?

- 3) Treba li presudu Suda [Simmenthal, EU:C:1978:49] tumačiti u smislu da, radi ostvarenja ciljeva direktiva navedenih u prvom pitanju i s obzirom na članak 38. Povelje, nacionalni sud ne primjenjuje nacionalne odredbe kao što je članak 151j, stavak 1. Građanskog zakonika zajedno s drugim odredbama pravnog propisa koji se primjenjuje u predmetnom slučaju, koji založnom vjerovniku dopušta podmirenje iznosa koji proizlaze iz nepoštenih ugovornih odredbi ostvarivanjem založnog prava na nekretnini, osnovanog na nekretninama potrošača, a da pritom sud ne ocjenjuje ugovorne odredbe, unatoč postojanju spora o tome je li riječ o nepoštenoj ugovornoj odredbi?
- 4) Treba li članak 4. Direktive 93/13 tumačiti u smislu da ugovorna odredba, sadržana u ugovoru koji je sklopljen s potrošačem kojeg nije zastupao odvjetnik, koja dopušta vjerovniku da izvensudskim putem ostvari založno pravo na nekretnini bez sudskog nadzora, ne uzima u obzir temeljno načelo prava Unije koje se odnosi na sudski nadzor ugovornih odredbi po službenoj dužnosti pa je zbog toga nepoštena čak i kada tekst takve ugovorne odredbe proizlazi iz odredbe nacionalnog prava?“

Razvoj događaja nakon upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku

- 31 Slovačka vlada je na raspravi od 5. lipnja 2014. obavijestila Sud da su zbog donošenja Zakona br. 106/2014 Z.z. od 1. travnja 2014., koji se primjenjuje na sve ugovore koji se izvršavaju od 1. lipnja 2014., izmijenjena postupovna pravila o ostvarivanju založnog prava.
- 32 Konkretnije, članak V. stavak 7. tog zakona dopunio je članak 21. stavak 2. Zakona o dobrovoljnim dražbama tako da ta odredba sada glasi kako slijedi:

„U slučaju osporavanja valjanosti ugovora o osnivanju založnog prava ili povrede odredbi ovog zakona, osoba koja tvrdi da su joj tom povredom povrijeđena njezina prava može od suca zahtijevati utvrđenje ništavosti dražbe [...]“.

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost prethodnih pitanja

- 33 Kao prvo, njemačka vlada smatra da su prva dva pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev nedopuštena.
- 34 Najprije, sud koji je uputio zahtjev nije podnio ni činjenične ni pravne elemente potrebne da bi sud na koristan način odgovorio na ta pitanja. S jedne strane, moguće ostvarivanje založnog prava bez sudskog nadzora nije pitanje koje bi se odnosilo na nepoštenu poslovnu praksu. S druge strane, sud koji je uputio zahtjev ni na koji način konkretno ne upućuje na odredbe Direktive 2005/29.
- 35 Nadalje, ta pitanja su tek teorijska pitanja i davanje odgovora na njih nije u nadležnosti Suda. Naime, budući da SMART Capital još nije ostvario založno pravo, situacija koju opisuje sud koji je uputio zahtjev ne postoji.
- 36 Napokon, glavni postupak odnosi se na ništavost ugovora o kreditu i ugovora o osnivanju založnog prava. Međutim sud koji je uputio zahtjev želi prvim dvama pitanjima zapravo dobiti procjenu sukladnosti nacionalnih procesnih odredbi s Direktivom 93/13. Budući da ta direktiva ima za cilj

uskladiti zakone država članica koji se odnose na nepoštene ugovorne odredbe, ona se odnosi samo na ugovorne odredbe sadržane u ugovorima, a ne na uvjete koje nacionalno pravo predviđa za ostvarivanje takvog založnog prava.

- 37 Iako slovačka vlada priznaje da zahtjev za prethodnu odluku sadrži određene praznine, ona ipak smatra da su dva prva pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev dopuštena. S druge strane, Europska komisija je na raspravi istaknula da u ovom predmetu nisu ispunjeni uvjeti nedopuštenosti koje je Sud definirao u rješenju SKP (C-433/11, EU:C:2012:702) pa stoga smatra da su ta dva pitanja dopuštena
- 38 U tom pogledu, potrebno je podsjetiti da prema ustaljenoj sudskoj praksi pitanja koja se odnose na tumačenje prava Unije koja postavlja nacionalni sudac u pravnom i činjeničnom kontekstu za čije je određivanje odgovoran te čiju točnost Sud nije dužan provjeravati, uživaju pretpostavku relevantnosti. Sud može odbiti zahtjev za prethodnu odluku koji je podnio nacionalni sud samo ako je očito da tumačenje prava Unije koje se traži nema nikakve veze sa stvarnošću ili predmetom glavnog spora, ako je problem hipotetske naravi ili ako Sud ne raspolaze činjeničnim i pravnim elementima nužnim da na koristan način odgovori na pitanja koja su mu postavljena (presuda Pohotovost, C 470/12, EU:C:2014:101, t. 27. i navedena sudska praksa).
- 39 Kao prvo, valja ustvrditi da se prvo prethodno pitanje odnosi ne samo na Direktivu 93/13, nego i na Direktivu 2005/29. Međutim, kao što je ispravno istaknula njemačka vlada, sud koji je uputio zahtjev samo citira potonju direktivu ne navodeći razlog zbog kojeg je njezino tumačenje potrebno za rješenje glavnog postupka. Osim toga, on isto tako ne pojašnjava u kojoj mjeri postupak ostvarivanja založnog prava koji osporava tužitelj u glavnom postupku može predstavljati nepoštenu poslovnu praksu.
- 40 Kada je još riječ o predmetu ovog zahtjeva za prethodnu odluku, on se odnosi na doseg članka 1. stavka 2., članka 3. stavka 1., članka 4., članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13, odnosno na odredbe na temelju kojih je zakonodavac Unije predvidio iznimku od područja primjene te direktive, definirao što je nepoštena ugovorna odredba, odredio pravilo sukladno kojem nepoštena ugovorna odredba nije obvezujuća za potrošača i utanačio da države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje korištenja nepoštenih ugovornih odredbi.
- 41 Stoga će se na pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev odgovoriti uzimajući u obzir samo odredbe Direktive 93/13.
- 42 Kao drugo, činjenica da založno pravo nije još u potpunosti ostvareno ne znači da su ta pitanja hipotetska. S jedne strane, sud koji je uputio zahtjev naglašava da je SMART Capital u odnosu na potrošača stvarno poduzeo postupke za prodaju nekretnine koja je dana u zalog. S druge strane, iako ostvarivanje založnog prava još nije završilo, postavljena pitanja ne odnose se toliko na to je li prodaja provedena koliko na to može li vjerovnik zakonito provesti takvu prodaju i ima li dužnik na raspolaganju pravna sredstva za pobijanje njezinog provođenja.
- 43 U tom smislu prethodna pitanja nisu hipotetska pa je zatraženo tumačenje odredbi Direktive 93/13 potrebno za rješenje glavnog postupka.
- 44 Uzimajući u obzir prethodno navedeno, valja utvrditi da je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

Meritum

O prvom i trećem pitanju

- 45 Valja pojasniti da se, iako je u prvom pitanju naveden samo članak 38. Povelje, ovaj zahtjev za prethodnu odluku u biti odnosi i među relevantnim elementima prava Unije osobito navodi članak 47. Povelje. Budući da je cilj prvih triju pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev utvrditi stupanj

zaštite koji uživaju potrošači kao i pravna sredstva koja im stoje na raspolaganju, taj članak valja dodati među instrumente prava Unije u odnosu na koje sud koji je uputio zahtjev traži od Suda da mu da tumačenje.

- 46 Svojim prvim trima pitanjima koja valja ispitati zajedno sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li, s obzirom na članak 38. i 47. Povelje, odredbe Direktive 93/13 tumačiti u tom smislu da su one u suprotnosti s nacionalnim pravnom propisom kao što je onaj koji je predmet glavnog postupka koji dopušta ispunjenje tražbine, koja se temelji na eventualno nepoštenim ugovornim odredbama, izvansudskim ostvarivanjem založnog prava na nekretnini koju je potrošač dao u osiguranje. Ako je odgovor potvrđan, taj sud želi znati treba li, u skladu sa sudskom praksom koja proizlazi iz presude Simmenthal (EU:1978:49), odbaciti te odredbe nacionalnog prava.
- 47 S jedne strane, valja podsjetiti da članak 38. Povelje određuje da politike Unije osiguravaju visoku zaštitu potrošača. Članak 47. Povelje odnosi se na pravo na učinkovit pravni lijek. Te uvjete treba poštovati i kod primjene Direktive 93/13 (vidjeti u tom smislu presudu Pohotovost, EU:C:2014:101, t. 52.).
- 48 S druge strane, Sud je u svojoj sudskoj praksi već odlučio da se sustav zaštite koji je proveden Direktivom 93/13 temelji na ideji da se potrošač nalazi u potčinjenom položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga u pogledu kako pregovaračke moći tako i informiranosti, što je situacija koja ga navodi da pristane na uvjete koje je ranije sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge bez da na njih može imati utjecaja (presude Pohotovost, EU:C:2014:101, t. 39. i navedena sudska praksa, Kásler i Káslerné Rábai, C 26/13, EU:C:2014:282, t. 39. i navedena sudska praksa i Sánchez Morcillo i Abril García, C 169/14, E:C:2014:2099, t. 22.).
- 49 Kada je riječ o ostvarivanju osiguranja povezanih s ugovorima o kreditu koji su sklopljeni s potrošačima, valja ustvrditi da Direktiva 93/13 ne sadrži nikakve odredbe ostvarivanju založnih prava.
- 50 Međutim, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, kada ne postoji usklađivanje nacionalnih mehanizama prisilnog izvršenja u pravu Unije, nacionalni pravni sustav svake države članice treba uspostaviti takva pravila u skladu s načelom postupovne neovisnosti, pod uvjetom da ta pravila nisu nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) i da ne čine u praksi nemogućim ili vrlo teškim provođenje prava prenesenih pravom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presude Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 50. i navedenu sudsku praksu i Pohotovost, EU:C:2014:101, t. 46.).
- 51 Kada je riječ o načelu ekvivalentnosti, valja ustvrditi da Sud ne raspolaže nijednim dokazom koji bi doveo u sumnju usklađenost procesnopravnih pravila o kojima je riječ u glavnom postupku s tim načelom.
- 52 Kada je riječ o načelu djelotvornosti, valja podsjetiti da je Sud već odlučio da svaki slučaj u kojem se postavi pitanje onemogućuje li jedna nacionalna procesnopravna odredba ili pretjerano otežava primjenu prava Unije treba ispitati uzimajući u obzir položaj te odredbe u cjelokupnom postupku, tijek postupka i njegove posebnosti pred različitim nacionalnim tijelima (presuda Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, t. 34. i navedena sudska praksa).
- 53 Osim toga, posebnosti postupaka koji se u nacionalnom pravnom sustavu vode između prodavatelja robe ili pružatelja usluga te potrošača ne mogu utjecati na pravnu zaštitu koju potrošači imaju na temelju odredbi Direktive 93/13 (vidjeti u tom smislu presude Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 55. i navedenu sudsku praksu i Aziz, EU:C:2013:164, t. 62.).
- 54 Stoga u okolnostima kao što su ove u glavnom postupku valja utvrditi u kojoj je mjeri praktično nemoguće ili pretjerano teško primijeniti zaštitu koju priznaje navedena direktiva.

- 55 U predmetnom slučaju iz spisa proizlazi da članak 151m. stavak 1. Građanskog zakonika, zajedno s člankom 17. stavkom 3. Zakona o dobrovoljnim dražbama, s jedne strane, određuje da se prodaja na dražbi može osporavati u roku od 30 dana nakon obavijesti o ostvarivanju založnog prava i, s druge strane, da osoba koja osporava načine provođenja te dražbe na temelju članka 21. stavka 2. istog zakona za djelovanje ima na raspolaganju rok od 3 mjeseca nakon dražbe.
- 56 Međutim, ako u postupku povodom spora između prodavatelja robe ili pružatelja usluga te potrošača Direktiva 93/13 nalaže pozitivnu intervenciju nacionalnog suda pred kojim se vodi postupak, nezavisnu od samih ugovornih strana (presude *Asbeek Brusse i de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 39. i navedena sudska praksa kao i *Pohotovost*, EU:C:2014:101, t. 40. i navedena sudska praksa), poštovanje načela djelotvornosti ne može u cijelosti nadoknaditi potpunu pasivnost predmetnog potrošača (vidjeti u tom smislu presudu *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, t. 47.).
- 57 Uz pridržaj provjere čija je provedba na nacionalnom sudu, kombinacija rokova previđena nacionalnim zakonodavstvom koje je predmet glavnog postupka, koji su navedeni u točki 55. ove presude, ne može se usporediti ni s rokom od 20 dana koji je predmet postupka u kojem je donesena presuda *Banco Español de Crédito* (EU:C:2012:349), ni s okolnostima predmeta postupka u kojem je donesena presuda *Aziz* (EU:C:2013:164, t. 57. do 59.), u kojima je potrošačeva tužba protiv tih mjera bila osuđena na neuspjeh.
- 58 Osim toga, države članice su, radi očuvanja prava koja potrošači imaju na temelju Direktive 93/13, na temelju članka 7. stavka 1. te direktive, osobito dužne donijeti zaštitna pravila za sprječavanje korištenja nepoštenih ugovornih odredbi. To je također potkrijepljeno uvodnom izjavom 24. te direktive koja pobliže određuje da sudovi ili upravna tijela država članica moraju u tu svrhu imati na raspolaganju odgovarajuća i djelotvorna sredstva.
- 59 Konkretno, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda o načelu lojalne suradnje, koje je sada sadržano u članku 4. stavku 3. UEU-a, iako države članice zadržavaju pravo na izbor sankcija u slučaju povreda prava Unije, one moraju osobito voditi računa o tome da te sankcije budu učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće (vidjeti u tom smislu presudu *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, t. 44. i navedenu sudska praksu).
- 60 Kada je, s jedne strane, riječ o učinkovitoj i odvraćajućoj naravi sankcije, slovačka vlada u pisanim očitovanjima koja je podnijela sudu ističe da je tijekom takvog postupka izvansudskog ostvarivanja založnog prava nadležni nacionalni sudac na temelju članka 74. stavka 1. Zakonika o parničnom postupku mogao odrediti privremene mjere kojima zabranjuje provedbu takve dražbe.
- 61 S druge strane, kao što je bilo istaknuto u točkama 31. i 32. ove presude, čini se da je Zakon br. 106/2014 od 1. travnja 2014., koji je stupio na snagu 1. lipnja 2014. i koji se primjenjuje na sve ugovore o osnivanju založnog prava koji se izvršavaju od tog dana, izmijenio postupovna pravila koja se primjenjuju na ugovornu odredbu kao što je ona koja je predmet glavnog postupka. Osobito, članak 21. stavak 2. Zakona o dobrovoljnim dražbama, u verziji koja je na snazi, dopušta sucu da, u slučaju osporavanja valjanosti ugovorne odredbe o založnom pravu, utvrdi ništavost dražbe, što retrospektivno stavlja potrošača u položaj gotovo istovjetan njegovom početnom položaju te tako popravak štete koja bi mu nastala u slučaju nezakonitosti dražbe ne ograničava samo na novčanu naknadu.
- 62 Kada je riječ o proporcionalnoj naravi sankcije, posebnu pažnju valja obratiti na okolnost da je imovina na koju se odnosi postupak izvansudskog ostvarivanja založnog prava koje je predmet glavnog postupka nekretnina koja je obiteljski dom potrošača.

- 63 Naime, ne samo da gubitak obiteljskog doma može teško naštetiti pravima potrošača (presuda Aziz, EU:C:2013:164, t. 61.), nego on dovodi obitelj predmetnog potrošača u osobito osjetljivu situaciju (vidjeti u tom smislu rješenje predsjednika Suda, Sánchez Morcillo i Abril García, EU:C:2014:1388, t. 11.).
- 64 U tom je smislu Europski sud za ljudska prava, s jedne strane, smatrao da je gubitak doma jedna od najtežih povreda prava na poštovanje prebivališta i, s druge strane, da svaka osoba za koju postoji opasnost da bude žrtva toga načelno mora moći zahtijevati ispitivanje proporcionalnosti te mjere (vidjeti presude ESLJP, McCann protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 19009/04, t. 50. i Rousk protiv Švedske, br. 27183/04, t. 137.).
- 65 Pravo na dom temeljno je pravo u pravu Unije, zajamčeno člankom 7. Povelje, koje sud koji je uputio zahtjev mora uzeti u obzir prilikom primjene Direktive 93/13.
- 66 Kada je konkretno riječ o posljedicama deložacije potrošača i njegove obitelji iz doma koji je njihovo glavno prebivalište, Sud je već ranije naglasio važnost da toga da nadležni nacionalni sudac ima na raspolaganju privremene mjere koje mu omogućuju obustavu ili prekid nezakonitog postupka izvršenja na temelju hipoteke kada se te mjere pokažu potrebnima za osiguranje djelotvornosti zaštite koja se želi ostvariti Direktivom 93/13 (vidjeti u tom smislu presudu Aziz, EU:C:2013:164, t. 59.).
- 67 U predmetnom slučaju se čini da mogućnost da nacionalni sudac odredi bilo koju privremenu mjeru, kao što je ona opisana u točki 60. ove presude, može biti učinkovito i primjereno sredstvo za prestanak primjene nepoštenih ugovornih odredbi, provjera čega je na sudu koji je uputio zahtjev.
- 68 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da odredbe Direktive 93/13 treba tumačiti u smislu da one nisu u suprotnosti s nacionalnim pravnim propisom kao što je onaj koji je predmet glavnog postupka, koji dopušta ispunjenje tražbine, koja se temelji na eventualno nepoštenim ugovornim odredbama, izvansudskim ostvarivanjem založnog prava na nekretnini koju je potrošač dao u osiguranje s obzirom na to da taj pravni propis u praksi ne čini nemogućim ili pretjerano teškim očuvanje prava koja ta direktiva priznaje potrošaču, provjera čega je na sudu koji je uputio zahtjev.
- 69 Uzimajući u obzir odgovor na prvi dio prvih triju pitanja, nema potrebe odgovoriti na drugi dio tih pitanja, koji se odnosi na utjecaj sudske prakse proizašle iz presude Simmenthal (EU:C:1978:49) na nacionalni pravni propis koji dopušta ostvarivanje založnog prava izvansudskim putem.

Četvrto pitanje

- 70 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 4. Direktive 93/13 tumačiti u smislu da je u suprotnosti s ugovornom odredbom sadržanom u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem iako sadržaj te ugovorne odredbe proizlazi iz zakonodavne odredbe.
- 71 U tom smislu najprije valja podsjetiti da to što je nacionalni sud prethodno pitanje formalno oblikovao pozivajući se samo na neke odredbe prava Unije, ne sprječava Sud da tome sudu da sve elemente tumačenja koji bi mogli biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se vodi pred njim, bez obzira na to je li se na njih pozvao u svojim pitanjima ili ne. U tom smislu na Sudu je da iz svih podataka koje je dostavio nacionalni sud, a posebno iz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku, izdvoji one dijelove prava Unije koje je potrebno tumačiti imajući u vidu predmet spora (presuda Vicoplus i dr., C 307/09 do C 309/09, EU:C:2011:64, t. 22. i navedena sudska praksa).

- 72 Nadalje, u mjeri u kojoj sud koji je uputio zahtjev opširno upućuje na isključenje iz područja primjene Direktive 93/13 ugovornih odredbi koje odražavaju zakonodavne odredbe internog prava, valja smatrati da se, iako se u zahtjevu za prethodnu odluku ne upućuje na članak 1. stavak 2. te direktive, četvrto prethodno pitanje implicitno i nužno odnosi na tu odredbu. Slijedom toga, valja smatrati da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku odnosi na članak 1. stavak 2. te direktive.
- 73 Napokon, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Sud može, u okviru izvršavanja svoje nadležnosti u području tumačenja prava Unije koja mu je povjerena člankom 267. UFEU-a, radi definiranja pojma nepoštene ugovorne odredbe tumačiti opća mjerila koja upotrebljava zakonodavac Unije (vidjeti u tom smislu rješenje Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 60. i navedenu sudsku praksu). Međutim, na sudu koji je uputio zahtjev jest da, uzimajući u obzir ta mjerila, odluči o konkretnoj kvalifikaciji određene ugovorne odredbe u odnosu na okolnosti konkretnog slučaja. Iz toga proizlazi da se Sud mora ograničiti na to da sudu koji je uputio zahtjev da smjernice o kojima je potonji dužan voditi računa prilikom ocjenjivanja nepoštenosti dotične odredbe (presude Aziz, EU:C:2013:164, t. 66. i navedena sudska praksa, Kásler i Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, t. 45. kao i rješenje Sebestyén, C-342/13, EU:C:2014:1857, t. 25.).
- 74 Dok članak 1. stavak 1. Direktive 93/13 definira područje primjene te direktive, stavak 2. istog članka određuje isključenje za ugovorne odredbe koje su odraz obveznih zakonskih ili regulatornih odredbi.
- 75 U tom smislu slovačka i njemačka vlada predlažu Sudu da odgovori da je ugovorna odredba koja je predmet glavnog postupka, odnosno dobrovoljna dražba, obuhvaćena navedenim isključenjem. Suprotno tome, Komisija smatra da bi bila ugrožena učinkovitost odredbi Direktive 93/13 kada bi se takvo isključenje odnosilo na situaciju kao što je ona koja je predmet glavnog postupka.
- 76 Sud je već imao priliku podsjetiti da članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 određuje isključenje iz njezinog područja primjene koje se odnosi na ugovorne odredbe koje su odraz obveznih zakonskih ili regulatornih odredbi (vidjeti u tom smislu presudu RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, t. 25.).
- 77 Valja napomenuti da, uzimajući u obzir cilj navedene direktive, odnosno zaštitu potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi koje prodavatelji robe ili pružatelji usluga umeću u ugovore sklopljene s potrošačima, tu iznimku, kao i svaku iznimku, treba tumačiti usko.
- 78 U predmetnom slučaju, iz presude RWE Vertrieb (EU:C:2013:180) proizlazi da ta iznimka pretpostavlja kumulativno ispunjenje dvaju uvjeta. S jedne strane, ugovorna odredba mora biti odraz zakonske ili regulatorne odredbe, a, s druge strane, ta odredba mora biti obvezna.
- 79 U tom smislu valja istaknuti da je, kako bi se utvrdilo je li ugovorna odredba isključena iz područja primjene Direktive 93/13, na nacionalnom sudu da provjeri je li ta ugovorna odredba odraz odredbi nacionalnog prava koje se primjenjuju na ugovorne strane neovisno o njihovoj volji ili onih odredbi koje se primjenjuju automatski, odnosno ako se ugovorne strane u tom smislu nisu drugačije sporazumjele (vidjeti u tom smislu presudu RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, t. 26.).
- 80 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja na četvrto pitanje, valja odgovoriti da članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti u smislu da je ugovorna odredba sadržana u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem isključena iz područja primjene te direktive samo ako je navedena ugovorna odredba odraz sadržaja obvezne zakonske ili regulatorne odredbe, provjera čega je na sudu koji je uputio zahtjev.

O vremenskim učincima ove presude

- 81 Pod pretpostavkom da Sud zaključi da odredbe Direktive 93/13 treba tumačiti u smislu da izvansudskom ostvarivanju založnog prava kao što je ono koje je predmet glavnog postupka treba obvezno prethoditi sudski nadzor, slovačka vlada od Suda zahtijeva da vremenski ograniči učinke ove presude.
- 82 Uzimajući u obzir odgovor dan na prva tri pitanja, nije potrebno odgovoriti na to pitanje slovačke vlade.

Troškovi

- 83 Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Odredbe Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim ugovornim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti u smislu da one nisu u suprotnosti s nacionalnim pravnim propisom kao što je onaj koji je predmet glavnog postupka, koji dopušta ispunjenje tražbine, koja se temelji na eventualno nepoštenim ugovornim odredbama, izvansudskim ostvarivanjem založnog prava na nekretnini koju je potrošač dao u osiguranje s obzirom na to da taj pravni propis u praksi ne čini nemogućim ili pretjerano teškim očuvanje prava koja ta direktiva priznaje potrošaču, provjera čega je na sudu koji je uputio zahtjev.**
- 2. Članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti u smislu da je ugovorna odredba sadržana u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem isključena iz područja primjene te direktive samo ako je navedena ugovorna odredba odraz sadržaja obvezne zakonske ili regulatorne odredbe, provjera čega je na sudu koji je uputio zahtjev.**

Potpisi